

Ghid pentru o mai bună implementare a Recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială

Adoptat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției la 7 dec.2007, CEPEJ(2007)14

traducere: jud. Cristi Danileț

Introducere

1. În cadrul celui de-al treilea Summit al Consiliului Europei (Varșovia, mai 2005), Șefii de State și Guverne și-au luat angajamentul «să facă uz din plin de potențialul normativ al Consiliului Europei» și să promoveze «punerea în aplicare și dezvoltare a instrumentelor juridice și mecanismelor de cooperare juridică». De asemenea, ei au decis «să ajute statele membre în înfăptuirea justiției cu echitate și rapiditate și să dezvolte mijloacele alternative de soluționare a litigiilor».

2. În lumina acestor decizii, CEPEJ[1], al cărei unul din obiectivele statutare este acela de a permite o mai bună aplicare a instrumentelor juridice internaționale ale Consiliului Europei privind eficacitatea și echitatea justiției[2], a înscris o nouă acțiune pe lista priorităților sale: facilitarea aplicării efective a instrumentelor și reglementările Consiliului Europei cu privire la modurile alternative de soluționare a litigiilor.

3. Prin urmare, a fost creat grupul de lucru cu privire la mediere (CEPEJ-GT-MED)[3] în vederea examinării impactului, în statele membre, a Recomandărilor pertinente ale Comitetului Miniștrilor, în special :

- Recomandarea Rec(98)1 cu privire la medierea familială;
- Recomandarea Rec(2002)10 cu privire la medierea în materie civilă;
- Recomandarea Rec(99)19 cu privire la medierea în materie penală;
- Recomandarea Rec(2001)9 cu privire la căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative și persoanele private,

dar în egală măsură pentru a recomanda măsuri specifice destinate să faciliteze aplicarea lor efectivă, în scopul îmbunătățirii implementării principiilor medierii conținute în aceste recomandări.

4. Acest document se referă la Recomandarea Rec (98)1 cu privire la medierea în materie familială și Rec(2002)10 cu privire la medierea în materie civilă. Alte două Recomandări cu privire la medierea în materie penală și la căile alternative de rezolvare a litigiilor dintre autoritățile administrative și persoanele private necesită o abordare specifică și sunt tratate în documente separate.

5. În cadrul primei reuniuni a Grupului de lucru (Strasbourg, 8 - 10 martie 2006), a fost elaborat un chestionar pentru a determina în ce măsură sunt cunoscute în statele membre recomandările menționate mai sus și mai ales pentru a determina în ce mod este dezvoltată medierea la nivel național, în conformitate cu principiile aici menționate. Chestionarele au fost adresate unui număr de 16 state reprezentative[4].

6. Au fost primite 52 răspunsuri la chestionar din statele membre și de la practicieni și a fost pregătit un raport de sinteză de către expertul științific dl. Julien LHUILLIER (Franța).

7. Așa cum era de așteptat, între statele-membre există deosebiri importante în legătură cu dezvoltările medierii în materie civilă și familială și acest fapt se datorează următoarelor obstacole:

- lipsa de sensibilizare cu privire la mediere;
- costurile relativ înalte ale medierii pentru părți și dezechilibre financiare;
- divergențe în formarea și calificările mediatorilor;
- divergențe cu privire la scopul și garanțiile confidențialității.

8. Ținând cont de aceste obstacole, Grupul de lucru a elaborat următoarele linii directorii care nu au un caracter de constrângere, cu scopul de a ajuta statele membre în aplicarea Recomandării cu privire la medierea familială și în materie civilă.

9. În timpul redactării acestor linii directorii, Grupul de lucru a luat în considerație lucrările CNUDCI (Comisia Națiunilor Unite pentru dreptul comerțului internațional), a Uniunii Europene și a altor instituții în materie de mediere.

1. DISPONIBILITATE

10. În vederea dezvoltării unei disponibilități egale a serviciilor de mediere, ar trebui de luat măsuri pentru promovarea și organizarea unor sisteme eficiente de mediere într-un spațiu geografic cât mai vast posibil.

1.1. Susținerea de către statele membre a proiectelor de mediere

11. Statele membre ar trebui să recunoască și să promoveze planurile de acțiune existente în domeniul medierii și cele nou create, contribuind la aceasta prin susținere financiară sau de altă natură. Odată ce astfel de planuri de acțiune pentru mediere sunt puse în aplicare cu succes, statele membre sunt încurajate să lărgască disponibilitatea lor prin intermediul informării, formării și supravegherii.

1.2. Rolul judecătorilor

12. Judecătorii au un rol important în dezvoltarea medierii. Ei ar trebui să fie capabili de a furniza informații, de a organiza ședințe de informare cu privire la mediere și, în caz de necesitate, de a invita părțile în litigiu să recurgă la mediere și/sau să trimită cauza la mediere. Este deci important de a veghea ca serviciile de mediere să fie disponibile, fie prin crearea acestor servicii ca anexă a instanțelor judecătorești, fie orientând părțile la listele cu prestatorii de mediere.

1.3. Rolul avocaților

13. Codurile de conduită a avocaților ar trebui să includă o obligație sau o recomandare de a propune, în cazurile potrivite, modurile alternative de rezolvare a conflictelor, dintre care medierea, înainte de a iniția o procedură în fața instanțelor judecătorești și de a furniza informații și sfaturi pertinente clienților lor referitor la acest subiect.

14. Barourile și asociațiile profesionale de avocați ar trebui să dispună de listele de mediatori și să le difuzeze printre avocați.

1.4. Calitatea planurilor de acțiune în domeniul medierii

15. Este important ca statele membre să aibă un control continuu a planurilor în materia medierii cât și proiectele pilot în curs și să pună în aplicare o evaluare externă și independentă. Unele criterii comune, referitoare la aspecte de evaluare atât calitative cât și cantitative, ar trebui să fie elaborate pentru a permite compararea calității programelor în materie de mediere.

1.5. Confidențialitatea

16. Principiul confidențialității este esențial pentru instituirea încrederii părților în procesul de mediere și rezultatele sale. Din acest punct de vedere, întinderea confidențialității ar trebui să fie definită la toate nivelurile procesului de mediere, cât și în afara concluziilor sale. Statele membre sunt libere să decidă, în conformitate cu tradiția juridică și practica națională, dacă întinderea confidențialității trebuie definită prin măsuri legislative, printr-un simplu acord sau prin ambele.

17. Atunci când întinderea confidențialității este determinată de un simplu acord, acesta va trebui să precizeze faptele care pot fi relevate terților odată cu terminarea procesului de mediere.

18. Obligația de confidențialitate ar trebui să se impună mediatorului în toate etapele procesului de mediere și chiar după încheierea sa. Atunci când această obligație conține excepții (ex. dacă mediatorul este chemat în calitate de martor al unei crime aflate în proces de mediere sau dacă participarea mediatorului este cerută în calitate de martor într-un proces în interesul superior al copilului sau în scopul de a împiedica o vătămare a integrității fizice sau psihice a unei persoane) aceste excepții trebuie să fie clar definite prin lege, prin reglementare sau acord.

19. Statele membre ar trebui să furnizeze garanții juridice cu privire la confidențialitate în cadrul medierii. Încălcarea obligației de confidențialitate de către mediator ar trebui să fie considerată drept încălcare disciplinară gravă și să fie sancționată într-un mod corespunzător.

1.6. Calificările mediatorilor

20. Pentru judecătorii care orientează părțile la serviciile de mediere, pentru avocații care consiliază clienții lor și pentru încredea publicului în procedura medierii, este esențial să se asigure calitatea serviciilor de mediere.

21. Statele membre și/sau decidenții în domeniul medierii ar trebui să furnizeze programe de formare corespunzătoare pentru mediatori și, ținând cont de diferențele între programele de instruire, să pună în aplicare norme comune în materie de formare.

22. Cel puțin, următoarele elemente ar trebui să figureze în programele de instruire a agenților de mediere:

- principiile și obiectivele medierii,
- conduita și deontologia mediatorului,
- fazele procesului de mediere,
- modurile de reglementare tradițională a litigiilor și medierea,
- cazurile în care medierea este indicată, structura și desfășurarea medierii
- cadrul juridic al medierii,
- arta și tehnicile de comunicare și de negociere,
- arta și tehnicile medierii,
- număr corespunzător de jocuri de rol și exerciții practice,
- particularitățile medierii familiale și în interesul copilului (instruirea în domeniul medierii familiale), cât și diferite tipuri de mediere în materie civilă (instruirea în domeniul medierii civile),
- evaluarea cunoștințelor și competențelor persoanelor instruite.

23. Această instruire ar trebui să fie urmată de o supraveghere, tutelă sau o formare profesională continuă.

24. Statele membre ar trebui să recunoască importanța stabilirii unor criterii comune pentru acreditarea mediatorilor și/sau a instituțiilor ce oferă servicii de mediere și/sau care formează mediatorii. Ținând cont de mobilitatea crescândă în cadrul Europei, ar trebui luate măsuri necesare pentru instituirea unor criterii comune internaționale pentru acreditare, de exemplu un brevet de mediator european, etc.

25. În măsura în care unele state membre se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește calitatea formării mediatorilor, instituțiile naționale de instruire sunt invitate să stabilească legături și/sau un program continuu de formare mediatorilor (de exemplu, un centru european de formare a mediatorilor). Consiliul Europei, în cooperare cu Uniunea Europeană, vor putea contribui la aceasta.

1.7. Interesul superior al copilului

26. În materie de mediere familială, statele membre recunosc unanim importanța interesului superior al copilului. Totuși, această noțiune se bazează pe criterii de apreciere variabilă în funcție de diferitele legislații naționale.

27. Astfel, se recomandă statelor membre și organismelor participante la medierea familială de a colabora în vederea stabilirii criteriilor comune de apreciere a interesului superior al copilului, incluzând posibilitatea pentru copii de a participa la procesul de mediere. Aceste criterii ar trebui să conțină pertinenta vârstei copilului sau maturitatea sa mintală, rolul părinților și natura litigiului. Consiliul Europei în cooperare cu Uniunea Europeană, ar putea contribui la aceasta.

1.8. Codurile de conduită

28. Statele membre ar trebui să ia măsuri pentru a garanta, la nivel național, uniformizarea conceptelor, câmpul de aplicare și garanțiile principiilor fundamentale ale medierii, cum ar fi confidențialitatea, prin adoptarea măsurilor legislative și/sau elaborarea codurilor de conduită pentru mediatori.

29. Având în vedere faptul că Codul european de conduită a mediatorilor pentru medierea în materie civilă și comercială începe să obțină o recunoaștere generală a părților implicate în mediere pe tot teritoriul Europei, se recomandă ca statele membre să asigure promovarea acestui cod ca un standard minim în materia medierii civile și familiale, ținând cont de particularitățile medierii în materie familială.

1.9. Încălări ale codului de conduită

30. Dacă mediatorii nu respectă un cod de conduită, statele membre și părțile implicate în mediere ar trebui să poată depune plângere și să dispună de proceduri disciplinare.

1.10. Medierea internațională

31. Urmare a adoptării în special a Recomandării Rec(98)1 cu privire la medierea familială, se pare că foarte puține state membre au pus în aplicare mecanisme care să permită recurgerea la mediere în cadrul cauzelor ce comportă un element de extraneitate. Prin urmare se recomandă statelor membre care au progrese în acest domeniu să faciliteze schimbul de informații cu alte state membre.

32. Ținând cont de costul înalt al medierii internaționale, statele ar trebui să încurajeze recurgerea la noile tehnologii care substituie întâlnirile față în față, cum ar fi conferințele video sau prin telefon sau metodele de reglementare a conflictelor *on line* (utilizând Internetul).

2. ACCESSIBILITATE

2.1. Costul medierii pentru utilizatori

33. Costul medierii pentru utilizatori ar trebui să fie rezonabil și proporțional cu interesele în cauză. Pentru ca medierea să fie accesibilă publicului larg, statele membre ar trebui să le asigure o susținere financiară directă serviciilor de mediere.

34. Pentru cauze de egalitate în fața legii și de acces la justiție este inadmisibil ca unele categorii sociale să nu poată beneficia de un serviciu din motive de lipsă a resurselor financiare. Pentru solicitanții care dispun de mijloace economice limitate, statele membre ar trebui să fie încurajate să propună ajutorul public judiciar^[5] disponibil părților la mediere, în același mod cum se asigură ajutorul judiciar părților în proces.

35. Pentru ca medierea internațională să fie accesibilă și, ținând cont de costul înalt al medierii internaționale și de gradul de complexitate a organizării sale, statele membre ar trebui să ia măsuri pentru stabilirea, susținerea și promovarea medierii internaționale.

2.2. Suspendarea termenelor de prescripție

36. Apelarea la mediere nu trebuie să fie împiedicată de riscul împlinirii termenelor de prescripție. În practică, răspunsurile statelor membre arată că sunt doar câteva state care reglementează suspendarea termenelor de prescripție în cazul în care litigiul este supus medierii. Pentru remedierea acestei probleme, statele membre sunt puternic încurajate să pună în aplicare dispoziții care să prevadă suspendarea termenelor de prescripție.

3. SENSIBILIZARE

37. Chiar dacă medierea este disponibilă și accesibilă tuturor, nu toți sunt sensibilizați în materie de mediere. Răspunsurile la chestionar arată cu unul din principalele obstacole la dezvoltarea medierii constă în lipsa sensibilizării personalului judiciar, a profesioniștilor și a justițiabililor, cât și a publicului larg în general. Statele membre și decidenții în domeniul medierii ar trebui să rețină că este dificil de a schimba obișnuința societății de a conta în mod principal pe procedurile judiciare clasice pentru a-și rezolva conflictele.

38. Pentru ca Recomandările cu privire la medierea familială și în materie civilă să fie accesibile decidenților publici, universitarilor, decidenților în domeniul medierii și mediatorilor, este esențial ca ele să fie traduse și difuzate în limbile tuturor statelor membre.

39. Se recomandă CEPEJ crearea unei pagini speciale consacrate medierii pe site-ul său Internet. Ea va putea include traducerea Recomandărilor, rapoartele sale explicative și alte documente pertinente ale Consiliului Europei cu privire la mediere, evaluarea impactului Recomandărilor cu privire la medierea civilă și familială. Această pagină specială va putea de asemenea conține informații cu privire la controlul și evaluarea planurilor de acțiune și proiectelor pilot de mediere, o listă de prestatori de servicii de mediere și a agenților de mediere în statele membre, contacte utile internet, etc.

3.1. Sensibilizarea publicului larg

40. Statele membre, ONG-urile și alte părți implicate în mediere ar trebui să întreprindă măsuri corespunzătoare pentru sensibilizarea opiniei publice cu privire la avantajele medierii.

41. Aceste măsuri ar putea include :

- articole/informații în mass-media,
- difuzarea informațiilor cu privire la mediere prin intermediul pliantelor/broșurilor, Internet, afișelor,

- linii telefonice speciale,
- centre de informare și consiliere,
- campanii de sensibilizare focalizate, de exemplu «săptămânile medierii»,
- seminare și conferințe,
- zilele «ușilor deschise» în instanțele judecătorești și instituțiile ce prestează astfel de servicii.

42. Statele membre sunt de asemenea încurajate să pună la dispoziția publicului informațiile cu privire la mijloacele de contact a mediatorilor și organismelor furnizoare de servicii de mediere și, în particular, prin intermediul difuzării lor prin Internet.

43. Statele membre ar trebui în aceeași măsură să noteze că, în practică, crearea serviciilor de mediere drept anexă a instanțelor judecătorești pare să constituie un mijloc eficace de sensibilizare a personalului judiciar, a profesioniștilor din domeniul dreptului cât și a justițiabililor cu privire la mediere.

44. Statele membre, universitățile, alte instituții academice și decidenții în domeniul medierii ar trebui să susțină și să promoveze cercetarea științifică în domeniul medierii și altor moduri alternative de rezolvare a conflictelor.

45. Medierea și alte moduri alternative de reglementare a conflictelor ar trebui incluse în programele educaționale naționale.

3.2. Sensibilizarea justițiabililor

46. Personalul judiciar, procurorii, avocații și alți profesioniști din domeniul dreptului, cât și alte organisme implicate în reglementarea litigiilor ar trebui să furnizeze, într-un stadiu incipient, informații și sfaturi specifice cu privire la mediere.

47. Cu scopul de a crește interesul justițiabililor pentru mediere, statele membre ar putea prevedea posibilitatea de a reduce, de a suprima sau de a rambursa cheltuielile de judecată în cazuri specifice, odată ce părțile recurg la mediere pentru a încerca să rezolve conflictul lor, fie înaintea inițierii procesului sau în cursul procedurii judiciare.

48. Statele membre ar putea cere utilizatorilor și furnizorilor de ajutor public judiciar de a prevedea, înainte de a beneficia de acest ajutor în cauză cu ocazia unei proceduri judiciare, posibilitatea unei reglementări amiabile a conflictului, în special prin intermediul medierii.

49. Părțile ar putea fi sancționate dacă ele nu vor folosi activ posibilitatea de a recurge la un mod de reglementare amiabilă. De exemplu, statele membre ar putea să prevadă instituirea unei reguli potrivit căreia părțile unui litigiu civil sau familial rezolvat pe cale judiciară care în mod normal au dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată, să nu poată pretinde la toată suma dacă ele au refuzat medierea sau dacă ele nu pot proba că au folosit în mod activ posibilitatea de a recurge la un mod de reglementare amiabilă a diferendului lor.

3.3 Sensibilizarea instituției judiciare

50. Judecătorii joacă un rol crucial în propagarea culturii de rezolvare amiabilă a litigiilor. Este deci esențial ca ei să fie informați și să cunoască din plin procedura de mediere și avantajele sale. Acest scop ar putea fi atins prin intermediul sesiunilor de informare și a programelor de formare inițială și continuă care comportă elemente specifice ale medierii utile în munca cotidiană a jurisdicțiilor specifice.

51. Este important de a întări legăturile atât instituționale cât și personale între mediatori și judecători. Aceasta ar putea fi realizat prin organizarea de conferințe și seminare.

3.4. Sensibilizarea avocaților

52. Medierea ar trebui să fie inclusă în programele de formare inițială și continuă a avocaților.

53. Barourile și asociațiile de avocați ar trebui să dețină listele prestatorilor de programe de mediere și să le difuzeze avocaților.

54. Statele membre și barourile ar trebui să întreprindă măsuri pentru stabilirea baremelor onorariilor care să nu descurajeze avocații să își sfătuiască clienții să recurgă la mediere în scopul rezolvării litigiilor.

3.5. Sensibilizarea organizațiilor neguvernamentale și altor organisme interesate

55. Statele părți și părțile interesate în mediere sunt încurajate să ia toate măsurile vizând sensibilizarea cu privire la mediere a organizațiilor neguvernamentale și altor organisme interesate.

---

[1] CEPEJ a fost înființată prin rezoluția nr. 12 din 2002 a Comitetului Miniștrilor și este alcătuită din experți din fiecare stat membru al Consiliului Europei. Scopul ei constă în îmbunătățirea eficienței și funcționării justiției în statele membre și dezvoltarea implementării instrumentelor Consiliului Europei. CEPEJ analizează rezultatele sistemelor judiciare naționale, identifică dificultățile întâmpinate, definește moduri concrete de îmbunătățire atât a evaluării rezultatelor, cât și a funcționării acestor sisteme, oferă la cerere asistență statelor membre și propune organismelor competente ale Consiliului Europei domeniile în care ar trebui elaborate noi instrumente juridice. În acest sens, CEPEJ pregătește standarde de calitate, colectează și analizează date, definește instrumente de măsurare și moduri de evaluare, dezvoltă contacte cu personalități în domeniu, ONG-uri, institute de cercetare, centre de informare, organizează audieri, promovează rețele de profesioniști (*n.ns, CD*).

[2] Comitetul Miniștrilor a adoptat numeroase instrumente ce reflectă voința de a crea a justiție mai corectă (echitabilă) și mai eficientă. Măsurile de dezvoltare a independenței și imparțialității judecătorilor, îmbunătățirea funcționării procedurilor privind căile de atac și de executare a hotărârilor judecătorești, reducerea gradului de încărcare a instanțelor și scurtarea termenelor de judecată, simplificarea procedurilor, asistența judiciară și îmbunătățirea eficienței și calității sistemului judiciar fac parte din

politica Consiliului. Organizația încurajează, de asemenea, folosirea medierii ca alternativă la procedurile "tradiționale" de rezolvare a litigiilor, cât și utilizarea noilor tehnologii informatice care asigură rapiditate, eficiență și calitate sistemelor judiciare. Cele 2 rezoluții și 21 de recomandări ale Consiliului Europei în domeniul eficienței și echității justiției sunt traduse în Cristi Danileț, *Eficiența și Echitatea Justiției - Standarde Europene*, publicată de IRDO, 2008, disponibile online pe siteul www.irdo.ro și www.ceo.int/cepej (*n.ns, CD*).

[3] CEPEJ-GT-MED este compus după cum urmează : dna Nina BETETTO (Slovenia), dna Ivana BORZOVÁ (Republica Cehă), dl Peter ESCHWEILER (Germania), dna Maria da Conceição OLIVEIRA (Portugalia), dl Rimantas SIMAITIS – Președinte - (Lituania), dl Jeremy TAGG (Regatul Unit), dna Anna WERGÅENS (Suedia).

[4] România este unul dintre aceste state (*n.ns, CD*).

[5] În România este vorba de OUG nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, publicată în M.Of. nr. 327 din 25.04.2008, care se aplică în litigiile civile, comerciale, administrative, de muncă și asigurări sociale și se acorda pentru onorariul mediatorului, al avocatului, expertului, traducătorului sau interpretului folosit în cursul procesului, plata executorului judecătoresc, scutiri și reduceri la plata taxelor judiciare. Pentru procesele penale, părțile pot beneficia de avocat din oficiu numai în cazurile prevăzute de Codul de procedură penală (*n.ns, CD*).